

Socialdepartementet

Vår referens/dnr:

2024-192

Er referens/dnr:

S2024/02055

20250311

# Remissvar

## Aktivitetskrav inom försörjningsstödet

Svenskt Näringsliv har givits möjlighet att lämna remissvar på utredningen Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29).

Svenskt Näringsliv samlar 60 000 medlemsföretag med över 2 miljoner medarbetare i 48 olika bransch- och arbetsgivarförbund. Svenskt Näringsliv företräder tillsammans med medlemsorganisationerna näringslivet.

Svenskt Näringsliv välkomnar ett krav på aktivitet för vissa personer som uppbär försörjningsstöd. Ett aktivitetskrav, som kräver att kommunerna tillhandahåller meningsfulla aktiviteter och som samtidigt ställer krav på vissa försörjningsstödsdeltagare att ta del av aktiviteterna, kan i viss mån bidra till stärkt kompetensförsörjning och ett minskat utanförskap. Likaså är det av godo att öka likvärdigheten över landet avseende krav som ställs kopplat till försörjningsstöd.

Det finns dock tydliga fördelar med att begränsa målgruppen för aktivitetskravet mer än vad utredningen föreslår. Svenskt Näringsliv konstaterar också att utredningens förslag medför jämförelsevis höga kostnader och att utredningens kostnadsberäkningar baseras på uppskattningar och antaganden.

## Ställningstaganden

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att ställa krav på att kommunerna ska tillhandahålla aktiviteter för vissa personer som uppbär försörjningsstöd. Svenskt Näringsliv stödjer också förslaget att kommunerna ska kunna sätta ned eller vägra att fortsätta att betala ut försörjningsstöd till en individ som avböjer att delta eller uteblir från aktiviteter.

### **Aktivitetskravet bör riktas mot en ändamålsenlig målgrupp**

Gällande målgrupp för aktivitetskravet presenterar utredningen ett huvudförslag och ett alternativt förslag. Svenskt Näringsliv anser emellertid att varken huvudförslaget eller det

alternativa förslaget är tillfredsställande. Utredningens alternativa förslag avseende målgrupp är dock att föredra framför utredningens huvudförslag.

Svenskt Näringsliv anser i stället att målgruppen för aktivitetskravet bör begränsas till att omfatta vuxna som uppbär försörjningsstöd som *inte är inskrivna vid Arbetsförmedlingen*.

En sådan avgränsning skulle tydliggöra att det är Arbetsförmedlingen som har ansvaret för aktiviteter för personer som står till arbetsmarknadens förfogande, oavsett om individen uppbär försörjningsstöd eller ej. Därtill minskar den risk som utredningen varnar för, att två olika aktörer har formellt ansvar för insatser för samma individ. Vidare stärks den ambition som utredningen anger som en utgångspunkt för förslaget, nämligen att aktivitetskravet måste fungera i praktiken. Utredningen pekar också på att aktivitetskravet inte får leda till att Arbetsförmedlingen frånsäger sig ansvaret för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och som uppbär försörjningsstöd, vilket talar för en mer begränsade målgrupp.

Utredningens övergripande beskrivning av de aktiviteter som kan bli aktuella inom aktivitetskravet, *vara förberedande i relation till insatserna inom arbetsmarknadspolitiken*, samt utredningens direktiv som anger att *insatserna inom aktivitetskravet ska vara ett komplement till arbetsmarknadspolitiska insatser* talar också för att insatserna primärt ska orienteras mot personer som inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Utredningen anger också fyra grupper som ska undantas från ett aktivitetskrav<sup>1</sup>. Svenskt Näringsliv har inget att invända i detta avseende utan bedömer att dessa undantag är rimliga.

### **Fokus på aktiviteter som stärker chansen att komma i arbete**

Utredningen föreslår att aktivitetskravet ska omfatta aktiviteter inom fyra olika områden<sup>2</sup> och att aktiviteterna både ska vara *meningsfulla och på heltid*. Svenskt Näringsliv välkomnar att utredningen har belyst utmaningar och målkonflikter som aktualiseras med anledning av förslaget om aktivitetskrav. Svenskt Näringsliv anser att insatser som stärker individers språkliga förmåga är viktiga i sammanhanget. Likaså att personerna som omfattas av aktivitetskravet har goda möjligheter att ägna tid åt aktivt och kvalitativt jobbsökande.

Svenskt Näringsliv anser att var de arbetsplatsförlagda aktiviteterna ska kunna utföras behöver ytterligare belysning. Utredningens avvägning att de arbetsplatsförlagda aktiviteterna endast ska kunna ske i kommunal förvaltning medför vissa nackdelar. Näringslivets involvering blir därmed i praktiken obefintligt vilket är en nackdel såväl för individen som för näringslivets kompetensförsörjning. Den potential som finns i att erbjuda insatser i bredare samarbeten exempelvis med privata matchningsaktörer kan inte tas tillvara.

Svenskt Näringsliv delar samtidigt utredningens avvägning att inte inkludera de kommunala bolagen i kretsen av verksamheter där arbetsplatsförlagda aktiviteter inom aktivitetskravet ska kunna utföras. Utöver de risker som utredningen nämner, avseende förenligheten med

<sup>1</sup> personer som redan har sysselsättning på heltid, har uppnått riktåldern för pension, har sjukersättning, är föräldraledig med barn yngre än ett år)

<sup>2</sup> Aktiviteter som syftar till att motivera individen eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften, aktiviteter som ökar individens språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften, arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning och aktiviteter inriktade på jobbsökande

EU:s statsstödsregler, så skulle en sådan ordning leda till ökade risker för snedvriden konkurrens gentemot privata aktörer. Osund konkurrens från offentliga aktörer som bedriver säljverksamhet på marknaden är redan idag ett stort problem för många privata aktörer.

Om kommunala aktörer skulle ges tillgång till i praktiken gratis arbetskraft så skulle det ytterligare kunna öka på problemet. Det skulle även riskera leda till att fler kommunala verksamheter bryter mot bestämmelserna mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i kap. 3 § 27 i Konkurrenslagen, som regeringen dessutom har låtit utreda i syfte att ytterligare skärpa bestämmelsen.<sup>3</sup>

Utredningens öppning för att insatserna ska kunna ske i så kallade "tillskapade miljöer" riskerar att leda till ineffektiva aktiviteter. Utredningen redogör i detta avseende för erfarenheter från kommunala arbetsmarknadsanställningar som visar att individer som utfört arbetet på en tillskapad arbetsplats har negativa sysselsättningseffekter. Mot bakgrund av tidigare erfarenheter där kommunala aktiveringsåtgärder ofta har varit ineffektiva och i praktiken handlat om att konsumera deltagarnas tid innebär utredningens öppning "om tillskapade miljöer" ett stort risktagande.

Vidare, om målgruppen begränsas på ett mer ändamålsenligt sätt minskar även behovet av omfattande insatser inom aktivitetskravet. Mot den bakgrunden avstyrker Svenskt Näringsliv utredningens förslag om att kommuner ska kunna tillskapa kommunal verksamhet för det aktuella ändamålet.

#### **Utredningens förslag medför jämförelsevis höga kostnader**

Utredningen beräknar att förslaget om aktivitetskrav inom försörjningsstödet utifrån utredningens huvudalternativ avseende målgrupp, kommer att kosta drygt tre miljarder kronor årligen. Detta kan jämföras med de cirka sex miljarder kronor som tilldelas Arbetsförmedlingen inom anslaget 1:3 och som kan användas till arbetsmarknadspolitiska insatser och åtgärder. I det perspektivet är tre miljarder kronor för den avsevärt mer begränsade målgruppen som aktivitetskravet riktar sig emot en jämförelsevis stor kostnad. Detta framgår också av utredningens beräkningar av kostnad per insats som visar att aktivitetskravet beräknas kosta cirka tre gånger så mycket jämfört med insatser inom Jobb- och utvecklingsgarantin.

Svenskt Näringsliv konstaterar att utredningen har behövt göra flera antaganden och utredningens totala kostnadsuppskattning framstår som tydligt behäftad med osäkerhet. Svenskt Näringsliv menar att det är angeläget med mer robusta kostnadsredovisningar för aktivitetskravet.

Utredningen har inget explicit förslag avseende finansieringen av aktivitetskravet. Det framstår dock som rimligt att staten bär en del av kostnaden eftersom staten ställer krav på att kommunerna ska tillhandahålla aktiviteter till en viss omfattning. Lika rimligt är det att kommunerna finansierar en del eftersom kommunerna har att tjäna på aktivitetskravet i form av lägre kostnader för försörjningsstöd och ökade skatteintäkter när fler övergår till arbete. Ett medfinansieringsansvar från kommunerna innebär också att kommunerna har incitament att tillhandahålla effektiva insatser inom ramen för aktivitetskravet.

Svenskt Näringsliv vill i sammanhanget framhålla att kostnaderna skulle bli lägre om målgruppen för aktivitetskravet utformas i enlighet med Svenskt Näringslivs förslag ovan.

<sup>3</sup> SOU 2025:22 - Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet

## Utgångspunkter för Svenskt Näringslivs ställningstaganden

### Högre tillväxt är avgörande för välbefinnande och trygghet

Att stärka den ekonomiska tillväxten i Sverige lägger grunden för vårt välbefinnande och möjliggör satsningar som stärker vår trygghet. Mot bakgrund av det höga förändringstrycket, snabb teknologisk utveckling och en mycket osäker omvärld behövs stora satsningar exempelvis i infrastruktur, elförsörjningen och försvaret. Men, utan ekonomisk tillväxt minskar möjligheterna att göra de investeringar som krävs. Tillväxten kommer dock inte av sig själv utan kräver politiska reformer som stärker företagets konkurrenskraft samtidigt som hela samhället ställer om med ambitiösa klimatambitioner.

### Viktigt med ett stärkt arbetskraftsutbud

Den svenska arbetsmarknaden präglas av hög arbetslöshet samtidigt som många företag har svårt att hitta medarbetare med den kompetens som verksamheten har behov av<sup>4</sup>. Den bristande matchningen hämmar företagets utvecklingskraft och därmed landets tillväxtpotential. Samtidigt skärper den demografiska utvecklingen på sikt utmaningen då den arbetsföra befolkningen som andel av befolkningen framgent minskar.

Det ska samtidigt framhållas att den svenska ekonomin är högkvalificerad och specialiserad, där produktionen av varor och tjänster präglas av högt kunskapsinnehåll. Det ställer i sin tur höga krav på arbetskraftens kompetens. Behovet av välutbildad och kompetent arbetskraft återfinns brett i hela näringslivet. En effekt av detta förhållande är att personer med låg eller ingen utbildning generellt sett har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden och löper högre risk för utanförskap. Det innebär att många som exempelvis kan återfinnas i den målgrupp som är aktuell för utredningens förslag har en svagare konkurrensförmåga om de lediga jobben. Men, det betyder inte att de inte kan komma i arbete. Det finns bra jobb där kompetenskraven är lägre. Det finns också gott om stödinsatser som kan möjliggöra anställning om individen saknar viss kompetens eller om anpassningar behöver göras på arbetsplatsen.

Mot denna bakgrund är det mycket angeläget att stärka utbudet av arbetskraft. Det behöver göras både kvantitativt så att fler människor står till arbetsmarknadens förfogande. Det behöver också stärkas kvalitativt så att fler personer rustas med kompetenser som behövs i näringslivet. För att åstadkomma detta behövs flera reformer inom olika politikområden. Exempel på sådana reformer är ökad effektivitet i arbetsmarknadspolitiska insatser, exempelvis träffsäker matchning av arbetslösa, kvalitativa arbetsmarknadsutbildningar samt stärkta förväntningar, incitament och förutsättningar för att ta ett jobb.

Vidare är bristande språkkunskaper en faktor som i förhållandevis hög utsträckning utgör ett hinder för företagets rekrytering<sup>5</sup>.

De reformer som kan följa av utredningar inom det socialpolitiska området, exempelvis utredningen om bidragstak och kvalificering till välfärden har också potential att stärka utbudet av arbetskraft. Svenskt Näringsliv gör bedömningen att förslaget om aktivitetskrav inom försörjningsstödet också kan ha en positiv, om än begränsad, effekt på arbetsutbudet både i kvantitativa och kvalitativa termer.

<sup>4</sup> Se t ex Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät "Kompetens – var god dröj", 2024

<sup>5</sup> 24 procent av företagen anger i Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät (2024) att bristande språkkunskaper varit ett hinder vid rekrytering

**Arbetsmarknadspolitik är ett statligt ansvar**

Svenskt Näringsliv vill understryka att arbetsmarknadspolitik är ett statligt ansvar. Genom en nationellt sammanhållen arbetsmarknadspolitik stärks likvärdigheten och förutsättningarna för såväl effektivitet i insatser och arbetskraftens rörlighet, samtidigt som risken för lokal suboptimering minskar. Det ger också bättre förutsättningar för en behövlig kostnadskontroll över hela politikområdet.

Utredningen pekar på att insatserna ska vara *kompletterande* till de arbetsmarknadspolitiska insatser som tillhandahålls inom den nationella arbetsmarknadspolitiken. Vidare tydliggörs att förslaget inte utvidgar den kommunala kompetensen vilket innebär att insatser inom ramen för aktivitetskravet måste rymmas inom befintliga kommunala befogenheter.

Förslaget om ett aktivitetskrav inom försörjningsstödet innebär således inte någon skyldighet eller befogenhet för kommunerna att anordna arbetsmarknadspolitiska insatser.

Mot den bakgrunden välkomnar Svenskt Näringsliv att utredningen tydligt slår fast att det föreslagna aktivitetskravet inom försörjningsstödet rymms inom det socialpolitiska området.

Svenskt Näringsliv anser att det är viktigt att arbetsmarknadspolitiken förblir ett statligt ansvar. Den utgångspunkten ligger till grund för Svenskt Näringslivs förslag avseende målgruppen för aktivitetskravet, att endast vuxna försörjningsstöds-mottagare som inte är inskrivna vid Arbetsförmedlingen ska omfattas av aktivitetskravet. Den avgränsningen respekterar mer tydligt ansvarsfördelningen mellan kommunerna och staten.

Svenskt Näringslivs förslag avseende målgrupp innebär, allt annat lika, att försörjningsstöds-mottagare som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen kommer att få ta del av en lägre grad av aktivitet än vad de skulle ha fått om de ingått i målgruppen för aktivitetskravet. Svenskt Näringsliv anser att det bör åtgärdas genom mer effektiva insatser hos Arbetsförmedlingen i stället för att dessa individer ska bistås av kommunerna och få del av de mer socialpolitiskt orienterade insatserna inom aktivitetskravet.

Patrik Karlsson

Maria Bernhardsen